

Predsjednici Društva 1971. - 1993. godine

1. Dr. Jerko Čičin - Šain	1971. - 1976.
2. Inž. Marija Znidarčić	1976. - 1982. i 1986. - 1988.
3. Dr. Inž. Stanko Piplović	1982. - 1984. i 1988. - 1990.
4. Inž. Jaša Vuković	1984. - 1986.
5. Gordana Sladoljev, prof.	1990. - 1992.
6. Ante Sapunar, prof.	1992. - ...

TRIDESETA OBLJETNICA DRUŠTVA PRIJATELJA KULTURNE BAŠTINE SPLIT

UDK: 061.2:930,85]
(497.5 Split) "1971/2001"
Stručni rad
Primljeno: 15. VI. 2001.

ANTE SAPUNAR
Petrova 18
21000 Split, RH

U lipnju 1971. godine osnovano je u Splitu Društvo prijatelja kulturne baštine, s ciljem upoznavanja, predstavljanja, promicanja, publiciranja i općenito očuvanja svekolike kulturne baštine. Obvezu koju je preuzelo Društvo je ostvarivalo raznolikim djelovanjem, počam od organiziranja predavanja i stručnih izleta, do djelovanja u različitim odborima, komisijama i forumima, na okruglim stolovima i znanstvenim skupovima, ujedno se koristeći i svim drugim dostupnim mogućnostima, od sastanaka i dopisivanja do javnog tiska, radija i televizije. Društvo se javljalo i kao organizator i suorganizator manifestacija i obljetnica., Posebno mjesto u djelovanju Društva zauzima izdavačka djelatnost, odnosno časopis i druga izdanja. Svrha ovoga kratkog prikaza jest predočiti javnosti djelovanje Društva, njegove aktivnosti i nositelje.

Već tri desetljeća djeluje u Splitu udruga pod nazivom Društvo prijatelja kulturne baštine, osnovano sa svrhom upoznavanja, predstavljanja, promicanja, publiciranja i općenito očuvanja svekolike kulturne baštine. Upravo ta trideseta obljetnica nametnula je potrebu upoznavanja šire javnosti s djelovanjem udruge i njezinom glavnom zadaćom:

čuvanjem kulturnog naslijeđa kao istinskog izraza nacionalnoga kulturnog identiteta i domoljublja.

Društvo nije slučajno utemeljeno 1971. godine, koja je u novijoj hrvatskoj povijesti označena kao godina nacionalnog buđenja i domoljubnog osvještenja, bolje rečeno, svenarodnoga hrvatskog demokratskog nacionalnog pokreta nazvanog Hrvatsko proljeće. U to vrijeme sveopćeg previranja u hrvatskome javnom, društvenom, političkom i kulturnom životu 23. lipnja 1971. godine održana je u prepunom foayeru Hrvatskoga narodnog kazališta u Splitu Osnivačka skupština Društva, kada ono započinje sa svojim širokim dijapazonom aktivnosti koji će teško biti predočiti i sažeti u jednom ograničenom prikazu, ali koji bi se najkraće mogao iskazati činjenicom da se Društvo javlja u svakoj prilici kad se radi o ugroženosti, obrani i zaštiti kulturne baštine, kao i na svim kulturnim manifestacijama značajnima za Split i njegovo okruženje.

I prije dana utemeljenja Društva u dnevnom tisku od 28. svibnja već se među ostalim najavljuje *“Grupa splitskih entuzijasta, poklonika i dobrih poznavalaca bogate riznice spomenika prošlosti inicirala je formiranje Društva prijatelja kulturne baštine. Istina, grad dobiva ovo Društvo tek sada, ali ipak na vrijeme s obzirom na nužnost zaštite i prezentiranja kulturno-povijesnih vrijednosti na širem gradskom području”*¹

Namjere i aktivnosti budućeg djelovanja Društva najbolje je na osnivačkoj skupštini iskazao njegov vrli član i prvi potpredsjednik inž. Slavko Sirišćević: *“Nekoliko starijih entuzijasta, ljubitelja ovoga grada i zatočnika svega onog lijepog i kulturnog što nas okružuje, podržano u svojem nastojanju od profesionalnih javnih djelatnika, osnovalo je spomenuto Društvo sa svrhom: okupiti sve ljude koji vole ovaj grad, osobito omladinu i sve koji poštuju i žele zaštititi i unaprijediti sve ono vrijedno što krasi i ističe ovu sredinu, sve ono povijesno, kulturno i umjetničko što se u njemu skriva...”*²

Na istoj osnivačkoj skupštini Društva dr. Cvito Fisković nazočnima izloži zadaće djelovanja Društva prijatelja kulturne baštine koji i danas nisu ništa manje aktualni i nije ih na odmet u kraćim izvodima ponoviti:

“Briga za spomenike koju odgovorni pojedinci, predstavnici vlasti, stručnjaci za to zaduženi i ljubitelji starina pokazuju nije se proširila u širokim slojevima ni zašla u moćna privredna poduzeća koja bi trebala sudjelovati u njihovu održavanju i obnovi, a ne pobuđuje ni zanimanje omladine koju odgoj ni školska nastava na to ne usmjeruje. Može se, dakle, s pritajenom žalošću danomice utvrditi da je pored svih napora pojedinaca kulturna baština koju stvoriše bezbrojna pokoljenja u toku stoljeća sve manje shvaćena iako odmicanjem vremena i otkrivanjem njenog značenja postaje sve vrijednija i dragocjenija. Upravo je za to bilo potrebno osnivanje DPKB-e koje će doprinosti trajnoj budnosti nad spomenicima, tumačiti novim sredstvima tiska i zvučnika potrebu njenog njegovanja i usklađivanja sa suvremenim životnim potrebama, tako da istinska umjetnička djela starog graditeljstva i kiparstva, slikarstva i umjetničkih zanata prestane biti šuplji ukras, zabava ili snobovska gizda začaranog kruga i krhka politura površine i izvučene naobrazbe, već postanu doživljaj i svojina naroda koji je na različite načine doprinio njihovom ostvarenju.”

Tom prigodom dr. Fisković iznese čitavu paletu obveza i djelatnosti, od povezivanja Društva sa stručnjacima, konzervatorima, muzealcima, vlasnicima zbirke, znalcima stare i novije povijesti, urbanistima i drugima, te potrebu priređivanja izložbi, predavanja, javnih rasprava, pronalaženja šticećenika, svraćanja pozornosti na vrijednosti nepoznatih starina, poticanje arheoloških istraživanja, obnovu trošnih i okupljanju rasutih i skrivenih umjetnina, iznošenju stvarnih prijedloga i novih podataka, znanstveno obrađivanje građe i zapažanja o raznovrsnim područjima života grada Splita u prošlosti i upoznavanju vrijednosti kulturnog naslijeđa i njegove svrsishodnosti, iznalaženju rješenja u mogućim sukobima oprečnosti u pitanju spomenika između konzervatorske službe i tehnokrata neminovni...

Zanimljivo je i navođenje ondašnjih najhitnijih pothvata vezanih uz zaštitu pokretnih spomenika. To su: izgradnja Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, smještanje Povijesnog arhiva s dragocjenom građom od XVI. do XX. stoljeća u primjerene prostore, izgradnja Znanstvene knjižnice i Muzeja narodne revolucije, okupljanje crkvenih

umjetnina koje se zbog pojednostavnjenja obreda uklanjaju iz crkava, proširenje Muzeja grada i proširenje prostorija ondašnjeg Regionalnog zavoda, a osobito njegove restauratorske radionice. Posebnu bi pozornost trebalo usmjeriti osnivanju Muzeja za umjetnički obrt...

Krajnji je trenutak da se spase dragocjeni proizvodi umjetničkog obrta, umjetnički predmeti, porculan i staklo, srebrnina, starinsko ruho i namještaj. Završne rečenice ni danas ništa ne gube na svojoj aktualnosti i zato ih navodim: *“Ali iznad svega Društvo se treba svojski boriti za čistoću starih spomeničkih sredina, jer spomenici u prljavoj i zapuštenoj okolini i ogoljelom krajoliku otkrivaju zaostalost jedne zajednice, a Split to nije niti želio biti. Da novoosnovano Društvo u svemu tome uspije, učlanite se u nj, budite mu djelotvorni članovi, jer građani trebaju štiti svoju kulturnu baštinu jače od zakona i konzervatora, muzealaca i urbanista.”*³

U prvom broju svojega časopisa *Kulturna baština*, tiskanome u travnju 1973. godine, nalazimo u rubrici *Radni program i zadaća Društva* nisku budućih ostvarenja, od kojih su neka, na naše zadovoljstvo, u potpunosti ostvarena, a neka su ostala kao trajna preokupacija. To su: razvijanje i poticanje odgojne djelatnosti kako bismo sve slojeve pučanstva ovoga kraja upoznali s kulturnim blagom i time im približili kulturnu baštinu; organiziranje i poticanje stručnih vođenja i izleta, upriličavanje predavanja i izložaba, oživljavanje pučke glazbe, narodnih običaja; sprječavanje divlje gradnje i narušavanja pučke arhitekture; prenamjena stare bolnice i tvrđave Gripe, restauracija kliške tvrđave, obnova zgrade Kazališta, zabrana prometa u staroj jezgri, poticanje izgradnje Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, pronalaženje novog prostora Povijesnog arhiva, osnivanje Galerije Emanuela Vidovića, smještaj Galerije umjetnina u zgradu Stare bolnice, pretvaranje Gospina otoka u Solinu u rekreativan i privlačan turistički lokalitet itd.

U ovoj prigodi ne smije se zaobići činjenica da su novoosnovanom Društvu prethodila dva još starija društva, poznata pod nazivom *Za Split* i *Za stari Split* i pod sinonimom *Društvo za poljepšavanje i uređenje grada*. Jedno i drugo društvo bili su kratka vijeka: prvo, osnovano 1909. godine, ugasilo se s I. svjetskim ratom, a drugo, osnovano

1937. godine, s II. svjetskim ratom. Dakako da je novoosnovano Društvo preuzelo neke ideje svojih prethodnika, no nije se ugasilo, nego uporno traje i na dobrobit ovoga grada upravo zakoračuje u četvrto desetljeće.⁴

Od prvih koraka Društva spomenuti je da je nakon osnivačke skupštine na sjednici od 16. srpnja 1971. godine u zgradi Općine Split izabran Izvršni odbor; za prvog predsjednika Društva izabran je dr. Jerko Čičin-Šain, te dva potpredsjednika, ing. Slavko Sirišćević i ing. Josip Morpurgo i dva tajnika, prof. Gordana Sladoljev i prof. Nevenka Bezić-Božanić.⁵

Statut Društva odobren je Rješenjem Sekretarijata javne sigurnosti Skupštine općine Split od 7. rujna 1971. godine pod brojem 04/1-II-UP-1693/1-1971. Statut Društva objavljen je u prvome broju časopisa *Kulturna baština*. Pečat Društva okrugla je oblika, sa stiliziranom Dioklecijanovom palačom u sredini, oko koje je natpis *Društvo prijatelja kulturne baštine Split*.

Značka Društva, izrađena nešto kasnije, predstavlja grb loze Marulića, rad akademskoga kipara Zlatka Čulara, dok umjetnica Cata Dujšin-Ribar pokloni svoj crtež vrata Vestibula kao predložak slikovnoj čestitci Društva. Na memorandumu Društva upisana je latinska dicta *Saxa Loquuntur* (Kamenje govori).

Prostorije Društva nalazile su se na nekoliko lokacija, sve nedaleko jedna od druge, tako do 1975. godine u jugoistočnoj kuli Dioklecijanove palače, kad Društvo dobije stalne prostorije, na današnjoj Obali hrvatskoga narodnog preporoda br. 23. No zbog trošnosti stropne konstrukcije Izvršno vijeće općine Split 1990. godine dodijelilo je Društvu nove prostorije, na Trgu Republike br. 4. Naposlijetku, od 1998. godine, Društvo je opet na adresi Obala hrvatskoga narodnog preporoda, na br. 25, u najstarijoj zgradi na splitskoj Rivi. Nakon konsolidacije Društva, komisija u sastavu dr. Cvito Fisković, prof. Ena Iveta-Grisogono i prof. Vlado Rismondo odabra za Dan Društva 22. travnja, dan kada Marko Marulić završi ishodišnu *Juditu*, koju posveti svom kumu Dujmu Balistriliću. Na taj dan Društvo preuzme kao obvezu, koja postane tradicija, polaganje spomen-vijenca na nadgrobnu ploču Marka Marulića u crkvi sv. Frane

i Marulićev spomenik na Trgu braće Radića. No, na zahtjev Predsjedništva Društva 1993. godine ta se tradicija prekine i polaganje spomen-vijenca na Marulićev spomenik prepusti gradonačelniku Splita, kako se to radilo godinama nakon podizanja spomenika 1925.

Uz Dan Društva po tradiciji su priređivane svečane akademije s ustaljenim programom, počam od pozdravne riječi, evociranja nekog aktualnog događaja ili objećnice, te glazbenog i dramskog djela, uz sudjelovanje članova Hrvatskoga narodnog kazališta, Glazbene škole J. Hatze, zbora Brodosplita, Filipa Devića, Jedinstva, klapa i drugih umjetničkih sastava.

U želji da se što preglednije predoči dosadašnji rad Društva bolje ga je iznositi manje kronološki, a više po raznolikim djelatnostima. Još u programu aktivnosti Društva istaknuta je značajna obrazovna i edukativna uloga žive riječi jer neposredan dodir ima najdjelotvorniji utjecaj na slušateljstvo. Zato je Društvo prihvatilo održavanje predavanja kao jednu od svojih trajnih djelatnosti.

Prvo inauguracijsko predavanje održano je 18. travnja 1972. godine, a prvi predavač bio je dr. Duško Kečkemet s temom *Čovjek i grad*, popraćenom dijapozitivima i kratkim filmom. Predavanje je i ponovljeno, a slijedile su stotine predavanja i teško bi bilo naći splitskog znanstvenog i kulturnog djelatnika i stručnjaka iz svih područja stvaralaštva - od povijesti, graditeljstva, arheologije likovnih umjetnosti, glazbe, etnologije, toponimije i drugih - koji se u tu svrhu nije stavio na raspolaganje Društvu. Logično je da dugu listu tema i predavača zbog prostora ovom prigodom nije moguće predstaviti, ali treba istaknuti one koji su se i po nekoliko puta pojavljivali kao predavači tako dr. C. Fisković, dr. K. Prijatelj, dr. A. Cvitanić, dr. D. Kečkemet.

Među tim mnogobrojnim što splitskim, dalmatinskim i ostalim predavačima svakako prednjači prof. Perislav Petrić, koji je održao desetine predavanja o starim splitskim predgrađima, pučkim običajima, sakralnim objektima, bratovštinama, a nadasve o toponimiji splitskih lokaliteta. Neka su se predavanja zbog velikog interesa morala ponoviti. Prof. Petrić je držao i posebna predavanja za udruge umirovljenika i slijepih.

O nekim događanjima i obljetnicama Društvo upriličuje cikluse

predavanja, među kojima valja posebno izdvojiti predavanja održana 1982. godine u povodu stote obljetnice pohrvaćenja splitske gradske uprave, kad Društvo, među ostalim, u jednom nepovoljnom vremenu, upriličuje ciklus od jedanaest predavanja splitskih predavača i gostiju. Sve teme, predavači i datumi održavanja bili su oglašeni velikim plakatom. Tako nešto nije se dogodilo ni prije ni poslije u prošlosti Splita. Valja istaknuti da zasluga za to ponajprije pripada vrlo članu Društva prof. Gordani Sladoljev, koja je godinama organizirala ta vrlo popularna i posjećena predavanja. Posljednjih godina tu je dužnost obavljao prof. Milan Šebić. Godine 1983. u povodu stote obljetnice rođenja Ivana Meštrovića, Društvo organizira tri predavanja. Slično je i za poticaj rekonstrukcije samostana sv. Frane na Obali održano niz predavanja tijekom 1985. godine. Iste su godine, uz Dan zaštite spomenika kulture, priređena predavanja dr. T. Marasovića, ing. S. Piplovića i mr. F. Oreba te je o toj prigodi Društvo tiskalo i odgo-varajući plakat, pridružujući se tako obilježavanju 40. obljetnice Odluke o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina.

Ostaje činjenica da je Društvo nastojalo da ne prođe ni jedan značajan događaj i obljetnica iz splitske prošlosti, a da ne budu popraćeni odgo-varajućim predavanjem.

Jedan od značajnih aktivnosti u radu Društva bila je i organizacija izleta, uz stručno vođenje, ponajprije po spomeničkim i arheološkim lokalitetima, počam od splitskog okruženja pa diljem lijepe naše i inozemstva. Godinama su se nizali izleti s obilascima spomeničkih i prirodnih krajolika sa svrhom upoznavanja kulturnog naslijeđa Hrvatske, no išlo se u posjet moliškim Hrvatima u Italiju (Acquaviva, San Felice, Collecroce), gradišćanskim Hrvatima u Austriju i hrvatskim enklavama u Mađarsku. Treba naglasiti da su se među stručnim vodičima znali naći i naši poznati znastvenici kao dr. Stjepan Gunjača, dr. Cvito Fisković, dr. Kruno Prijatelj, dr. Duško Kečkemet, dr. fra Karlo Jurišić, dr. Franko Oreb, dr. Miroslav Pera... Izleti su uvijek imali maksimalnu svrhovitost, uz vrhunsko vođenje. Tako je primjerice u povodu 500. obljetnice smrti Jurja Dalmatinca od 20. do 23. svibnja 1975. priređen izlet u Anconu, s ciljem upoznavanja djela našeg slavnog kipara, uz stručno vođenje akademika C. Fiskovića. Sigurno da se boljeg tumača nije moglo zamisliti. Isto se pokazalo kad

je akademik Stjepan Gunjača bio stručnim vodičem u Biskupiju kod Knina ili kad je prof. P. Petrić bio vodič po marjanskim crkvicama.

Može se reći i to kako su izleti bili ne samo jedan od vidova upoznavanja i propagiranja baštine nego i oblik druženja članova Društva pa je njihovo organiziranje uvijek bilo s oduševljenjem prihvaćeno.

Društvo se u svom radu nekoliko puta pojavljuje kao organizator ili suorganizator prigodnih izložaba. Tako se u obilježavanje Dana zaštite spomenika kulture 20. veljače 1983. godine Društvo uključuje organiziranjem prigodne izložbe, zajedno sa šesnaest splitskih ustanova vezanih uz zaštitu kulturnih dobara. Postav izložbe, katalog i plakat uredili su predsjednik Društva ing. S. Piplović i član A. Duplančić. Tijekom 1985. godine Društvo organizira izložbu *Split u filateliji*. Suorganizatori su pored Muzeja bili još i Skupština općine Split i Numizmatičko društvo.

U povodu Dana zaštite spomenika kulture 1988. godine Društvo u zajednici s Društvom Marjan organizira izložbu *Stare crkvice na Marjanu*. Glavni nosilac izložbe i postava u prostoru Etnografskog muzeja bio je vrli član obaju društava Karlo Grenc. Prigodno slovo na otvaranju održao je predsjednik ing. S. Piplović. U istoj prigodi prof. P. Petrić održao je predavanje o starim crkvicama na Marjanu, koje je zbog velikog interesa bilo ponovljeno.

U organizaciji Društva i uz suradnju M.Z. Grad od 16. do 27. studenog 1988. godine priređena je i izložba *Dioklecijanova palača - Anno Domini 1988*. Protagonist izložbe bio je Karlo Grenc, koji je u izložbu uložio veliki trud i znanje. U istu svrhu snimio je videofilm istog naslova, na kojem su zabilježeni dokazi nebrige o tom neprocjenjivo vrijednom spomeničkom naslijeđu. Mnogobrojni posjetitelji te izložbe postavljene u Podrumima Palače mogli su svoje mišljenje, primjedbe i prijedloge izraziti popunjavanjem anketnih listića, a rezultati obrade objavljeni su u posebnom prikazu 19. broja časopisa *Kulturna baština*. U organizaciji Galerije umjetnina i Društva od 28. travnja do 14. svibnja 1994. priređena je izložba pod nazivom *Škola lijepih vještina*, na kojoj su izložene slike i skulpture umjetnika bivših učenica ili predavača Obrtničke škole u Splitu. Iste godine Društvo je u povodu 70. obljetnice života i 50. obljetnice javnog djelovanja splitskoga znanstvenika dr. Duška Kečkemeta priredilo izložbu njegovih znanstvenih, stručnih i literarnih radova. Izložbu u palači Milesi otvorio je prof. Ante

Sapunar, dok je o radu dr. Kečkemeta govorio dr. Ivo Babić.⁶

U povodu 100. obljetnice smrti Aloisa Hausera, austrijskog arhitekta i konzervatora, obnovitelja splitske prvostolnice i zvonika katedrale, 7. listopada 1996. u foyeru HNK u Splitu održana je izložba njegovih nacрта i projekata. Na otvorenju govorili su dr. Stanko Piplović i dr. Walter Maria Stojan, savjetnik za kulturu Austrijskoga veleposlanstva u Zagrebu. Tom je prigodom 6. listopada u katedrali sv. Duje održana misa zadušnica s polaganjem vijenaca na spomen-ploču.

Društvo u svojem djelovanju nije zanemánilo ni glazbenu baštinu; tradicionalne svečane akademije Društva obilovale su glazbenim točkama. Društvo se često javlja kao organizator ili suorganizator glazbenih manifestacija, a predstavljanja edicija Društva i izložbe obvezno su popraćene glazbenim točkama. Tako na predstavljanju Zbornika *Hrvatski narodni preporod u Splitu 1882.* nakon pozdravnog govora ing. arh. S. Piplovića i predsjednika Skupšine općine Split ing. arh. D. Matošića gudački kvartet *Odak* izvodi kratki koncert. Društvo se 1992. godine javlja kao suorganizator *Knjige Mediterana*, i to na zatvaranju manifestacije u konkatedrali sv. Petra, instrumentalno-vokalnim koncertom, u čijem programu su bila izvedena djela hrvatskih i drugih skladatelja, od baroka do danas, u izvođenju splitskih solista i zbora Chorus Spalatensis. U istoj prigodi upriličeno je predavanje mr. Miljenka Grgića o splitskim muzikalijama. Društvo je 21. travnja 1993. u crkvi sv. Frane održalo koncert hrvatske sakralne glazbe XVII. st. s djelima I. M. Lukačića i V. Jelić. Izvođači su bili Joško Biskupović, Ivan Borčić i č.s. Mirta Mačina-Škopljanac.

Dana 18. travnja 1994. u crkvi sv. Frane na Obali upriličen je koncert u povodu 350. obljetnice smrti Tomasa Cecchinija i 250. obljetnica smrti Julija Bajamontija s izvođačima Josipom Biskupovićem, saksafon, Ivanom Borčićem, klarinet, i č.s. Mirtom Mačinom-Škopljanac, orgulje.

U suradnji s konkatedralom sv. Petra 28. ožujka 1994. i 10. travnja 1995. upriličuju se koncerti crkvenih pučkih napjeva za liturgijsko vrijeme korizme i Velikog tjedna. Voditelj ovih smotri, u kojima su sudjelovali pjevači iz raznih mjesta splitskog okruženja, bio je vrli član našega Društva dr. Petar Zdravko Blajić. Tako 1. travnja 1996. godine

ova već tradicionalna manifestacija zvana Puče moj povećava broj sudionika i postaje iznimnom smotrom pučkoga vokalnog stvaralaštva koje se od davnina prenosilo kroz naraštaje, istodobno čuvajući posebnosti sredine u kojoj je nastajalo. Nasilnom smrću dr. Blajića, ta je vokalna manifestacija na žalost bila prekinuta.

U sklopu *Marulićevih dana* 96. Društvo 18. travnja u crkvi sv. Frane priređuje još jedan koncert hrvatske duhovne glazbe s djelima Lukačića, Jelića, Checchinija, Leščana, Hatzea, Ivšića, Berse, Glibotića i Blajića, a na koncertu 17. travnja 1997. godine na programu su bila djela hrvatskih i europskih skladatelja od baroka do sredine XX. stoljeća. Značajnu ulogu Društvo je imalo o proslavi stote obljetnice splitskoga pjevačkog društva *Zvonimir*. Udovoljavajući želji RKUD-a *Brodosplit* priređena je svečana akademija u HNK-u u Splitu, 15. studenog 1984. godine, u kojoj su sudjelovali muški pjevački zbor *Brodosplit*, pod ravnanjem maestra Josipa Veršića, i KUDŽ *Filip Dević*. Proslavi je prisustvovao i maestro Boris Papandopulo, jedan od dirigenata i voditelja društva *Zvonimir*. Tom je prigodom o zbornom pjevanju općenito, te o osnivanju *Zvonimira*, govorila prof. Mirjana Škunca.

Teško je naći pjevačko društvo, zbor ili klapu koji nisu bar jedanput sudjelovali na jednoj od društvenih manifestacija, počam od zbora *Brodosplit* ili *Chorus Spalatensis* do pjevača *Filipa Devića* i pjevačkog društva *Mirta*. Isto se može reći za soliste HNK u Splitu, od Ante Matanovića, Joška Markotića i Ratomira Kliškića do Cynthije Hansel-Bakić i Sanje Madunić i drugih.

Sve što je rečeno za glazbenike, vrijedi i za glumce, od Bogdana Buljana, Vasje Kovačića, Borisa Dvornika, Josipa Gende ili Trpimira Jurkića, do Zdravke Krstulović, Zoje Odak, Magde Matošić, Brune Bebić. Ne smije se izostaviti ni instrumentaliste, Gordana Sladoljeva i Josipa Škuncu, zatim plejadu pijanistica: Olgu Račić, Silvanu Čuljak, Tatjanu Roje-Solovera, Ivanu Oreb, Katicu Peruzović-Pavičić..

Društvo je u svom trajanju natojalo na razne načine utjecati na gradska zbivanja, bilo sudjelovanjem u raznim komisijama ili samostalnim prijedlozima i sugestijama. Jedna od komisija je i ona za spomen-obilježja i imena ulica i trgova, u kojoj je Društvo stalno djelovalo. Ono je bilo predlađač velikog broja naziva ulica a katkad je

na traženje Komisije davala i svoje prijedloge.

Prilikom obilježavanja stote obljetnice rođenja velikog kipara 1983. godine, Galerija Ivana Meštrovića zatraži da se jedna splitska ulica nazove njegovim imenom. Zalaganjem Društva na sastanku Vijeća Skupštine općine Split i mjesnih zajednica 3. travnja 1985. godine doneseno je Rješenje da se Meštrovićevim imenom obilježi dio ulice Put Meja, od križanja kod tunela prema zapadu. U povodu stote obljetnice pohrvaćenja splitske općinske uprave Društvo je dalo prijedlog da se stubište uz rodnu kuću prvog načelnika pohrvaćene općine Dujma Rendića-Miočevića ponovno nazove njegovim imenom te da preimenovana knjižara *Luka Botić* na Narodnome trgu ponovno dobije ime Vida Morpurga, a da se u pretprostoru knjižare postavi spomen-ploča njemu u čast. Skupština Općine Split prihvatila je sva tri prijedloga i tijekom 1983. donijela odgovarajuće odluke, koje su poslije i ostvarene.

Na inicijativu Općinske komisije Društvo je 1984. godine dalo svoj prijedlog za nove nazive ulica i trgova, predloživši popis značajnih i zaslužnih osoba vezanih za naš grad.

Rješenjem Skupštine općine Split 30. lipnja 1986. godine prihvaćen je novi prijedlog Društva da se ulice u naselju Pujanke nazovu imenima splitskih skladatelja Jakova Gotovca i Ive Tijardovića te likovnjaka Marina Studina i Antuna Zupe. Općinska komisija za spomen-obilježja i imena ulica i trgova 1988. godine zatražila je od Društva da predloži nazive za deset ulica na Sučidru. Nazočnost Društva u radu Komisije osobito je zamijećena 1991. i 1992. godine, kad dolazi do većeg preimenovanja splitskih ulica. Još 1990. Društvo je uputilo Komisiji obnovljene prijedloge o preimenovanju Trumbićeve ulice u Radunicu, Supilove u Rokovu, Savezničke obale u Obalu dr. Ante Trumbića, te prijedlog da se kinu Balkan vrati njegovo nekadašnje ime Karaman. U tadašnjem radu i kasnije značajnu ulogu u radu Komisije imali su prof. Gordana Sladoljev i prof. Perislav Petrić. Društvo je pokrenulo i postavljanje nekoliko spomen-ploča; tako je o stotoj obljetnici pohrvaćenja splitske uprave postavljena spomen-ploča na zgradi Glazbene škole Josip Hatze u Ulici kralja Tomislava, gdje je 1882. godine izabrana prva hrvatska uprava grada. Ploču je besplatno izradio i postavio Regionalni zavod za zaštitu

spomenika kulture. Društvo postavi i spomen-ploču na rodnoj kući Jakova Gotovca u Bajamontijevoj br. 7. Brončanu ploču s portretom hrvatskog skladatelja izradio je kipar Kažimir Hraste, a postavljena je u sklopu Marulićevih dana 1992. godine.

Spomen-ploča u knjižari Vid Morpurgo postavljena je 22. travnja 1985. godine po završetku radova na njezinu preuređenju. Uređenje knjižare kao reprezentativnog prodajnog prostora podržali su Turistički savez Splita, Zavod za zaštitu spomenika i RO Naprijed. Ploču je izradio i darovao Društvu solinski klesar Josip Župa. Na otkrivanju spomen-ploče V. Morpurgo, splitskome narodnjaku, izdavaču i knjižaru, o njegovom životu i djelu govorila je predsjednica Društva ing. Marija Znidarčić.

Godine 1992. postavljena je spomen-ploča i na rodnoj kući hrvatskoga političara dr. Ante Trumbića, u Radunici br. 2. Društvo je 1993. godine na južnome zidu nekadašnjega ženskog benediktinskog samostana sv. Marije do Taurello - utemeljenog u XIII. stoljeću sa starohrvatskom crkvom sv. Marije na Obrovu u Splitu - postavilo spomen-ploču kao opomenu da ovaj sredjovjekovni graditeljski kompleks treba sačuvati i spriječiti njegovo uništenje radi ustupanja prostora hramu sv. Save. Društvo postavi spomen-ploču i u povodu stote obljetnice *Prvoga međunarodnog kongresa starokršćanske arheologije* održanog od 20. do 22. kolovoza 1894. godine u nekadašnjoj zgradi Državne kraljevske gimnazije, danas Obrtničke škole u Nodilovoj ulici, u kojoj je ravnatelj Gimnazije bio don Frane Bulić, najveće ime hrvatske arheologije, čijim zalaganjem je Kongres i održan.

U svibnju 1997. godine Društvo uputi Općinskoj komisiji zahtjev za postavljanje spomen-ploče na groblju *Sustipan*. Namjera se temeljila na činjenici da je Sustipan bio posvećeni prostor, na kojemu su vječni mir našle generacije Splićana od XIX. stoljeća do 1941. godine. Poznato je da je šezdesetih godina donesena necivilizacijska odluka da se taj izniman prostor uredi kao javni park, što je unatoč bezbroj protivljenja provedeno na krajnje nehuman i barbarski način. Spomen-ploča s natpisom *SUSTIPAN spomen-groblje* postavljena je 1999. godine kao donacija poduzeća *Lovrinac*.

Društvo je u svojem radu veliku pozornost posvećivalo o očuvanju stare splitske jezgre pa je na razne načine sudjelovalo u rješavanju

Provedbenoga urbanističkog plana povijesne jezgre i Generalnoga urbanističkog plana. Svoj stav je iskazivalo i branilo u svakoj prilici kad se tretirala splitska urbanistička, arhitektonska, prirodna i konzervatorska problematika, te općenito problematika zaštite, pitanju integralnoga plana stare jezgre, Rive, Trga Gaje Bulata, Marjana, Sustipana i dalje, Solina, Klisa te drugih prostora. Društvo 1988. godine osnuje Komisiju za graditeljsko naslijeđe u koju su ušli ing. arh. Stanko Piplović, ing. arh. Zdeslav Perković i ing. arh. Slavko Muljačić. Pridajući veliku pozornost očuvanju stare splitske jezgre, Ante Sapunar, urednik časopisa *Kulturna baština*, još 1977. godine uputi kao prilog bržem i radikalnijem rješavanju stare splitske jezgre, na devet relevantnih adresa dopis s pitanjem:

“Što bi po vašem mišljenju trebalo učiniti da budući zahvati u revitalizaciji povijesnog centra Splita dobiju krakter planske i kontinuirane akcije sa sigurnim i stalnim izvorima financiranja?”

Svi odgovori, nesumnjivo korisni, bili su objelodanjeni u dvobroju časopisa *Kulturna baština*, br. 7-8. Na tematskoj sjednici SSRNH pod nazivom “Obnova povijesne jezgre u funkciji razvoja grada” 1988. godine, aktivno sudjeluje i predstavnik Društva kao i u studenome iste godine na Okruglom stolu u MZ Grad “O propadanju povijesne jezgre Splita”, koju je vodio dr. Ivo Babić. Devetnaesti broj časopisa *Kulturna baština* 1989. godine, pod uredništvom S. Piplovića, u cijelosti je posvećen upravo povijesnoj jezgri Splita, koju je UNESCO zaštitio i upisao u svoj registar svjetske baštine, no koja usprkos tome nebrigom grada svakim danom sve više nepovratno propada. Time je Društvo perom istaknutih stručnjaka željelo pridonijeti boljem upoznavanju, shvaćanju problema i revitalizaciji Dioklecijanove palače i stare jezgre. Iste godine u *Slobodnoj Dalmaciji* Društvo izražava svoje protivljenje narušavanju prostornog integriteta povijesne jezgre asfaltiranjem prostora unutar Zlatnih vrata. I u prvome broju novog glasila Društva, *Baština*, koji je izašao u lipnju 1989. godine na četiri stranice su članci o raspravi nacрта PUP-a povijesne jezgre. Društvo sudjeluje i u raspravama o PUP-u povijesne jezgre, na način da je Izvršnom vijeću Skupštine općine Split uputilo svoje primjedbe na planirana rješenja, koja je predsjednik Društva S. Piplović sazeo u članku glasnika *Baština*. S. Piplović je 4. travnja 1989. godine sud-

jelovao u dvosatnoj emisiji Radio-Splita posvećenoj ovoj temi, a 24. travnja i raspravi o PUP-u povijesne jezgre u organizaciji OK SSRN Splita.

U istu svrhu Predsjedništvo Društvo održalo je sastanak s predstavnicima Urbanističkog zavoda Dalmacije o GUP-u Splita. Društvo je dostavilo dvanaest primjedaba na rješenje Plana, od kojih je tek jedna usvojena, a tri djelomično. U listopadu 1991. godine Društvo dostavi Zavodu za gospodarenje gradom svoje poglede o PUP-u za područje između Zagrebačke ulice i ukopa pruge u Splitu i mogućnosti proširenja Znanstvene knjižnice. Društvo skreće pozornost na potrebu očuvanja skladnog historicističkog izgleda tadašnje Naučne biblioteke. Društvo se uključilo u javnu raspravu o koncepciji GUP-a Splita, smatrajući odredbe o baštini oskudnima i općenitima, tj. da je za područja zaštićenih gradskih cjelina potrebno definirati kriterije zaštite, a za novija područja konkretizirati kakva je zaštita potrebna. U studenome 1992. godine predstavnik Društva sudjeluje u raspravi nacрта PUP-a splitskoga predgrađa Dobri, a u pogledu rješenja kazališnog trga Društvo 20. siječnja 1995. godine organizira javnu tribinu u samostanu Gospe od Zdravlja s temom uređenje Trga Gaje Bulata. Voditelj tribine, u kojoj su sudjelovali istaknuti splitski arhitekti, bio je dr. S. Piplović. Povod je bila namjena Gradskog poglavarstva o raspisivanju javnog natječaja za arhitektonsko-urbanističko rješenje Trga te riješavanje problema kuće Jelaska, problema kolskog prometa i uređenja porušenog bastiona Priuli, s ciljem konačnog uređenja ovoga frekventnog trga. Budući da je djelatnost Društva najvećim dijelom vezana za Split, ono je odlukom Gradskog poglavarstva od 28. ožujka 1995. godine dobilo svoje mjesto u Vijeću povijesne jezgre Splita kooptiranjem predstavnika Društva dr. Stanka Piplovića, čijim je posredništvom Društvo upoznato s radom Savjeta u vezi s natječajem za urbanističko-arhitektonsko rješenje Rive, Trga G. Bulata, te provedbenih odredaba za PUP povijesne jezgre grada Splita. Posredstvom predstavnika Društva dr. S. Piplovića, Društvo je svojim prijedlozima sudjelovalo ne samo na radu Savjeta za povijesnu jezgru grada Splita nego i na izmjene i dopune dijela PUP-a povijesne jezgre, projekt sustava informiranja o kulturnim dobrima i rasporedu komercijalnih prostora u povijesnoj jezgri te na projekt obnove povijesne jezgre za petogodišnje razdoblje 1999.-2005. i program za natječaj

urbanističko-arhitektonskog rješenja prostora Starog pazara u Splitu.

Dug je popis akcija, intervencija, prosvjeda, molbi, dopisa, uspješnih i neuspješnih realizacija proisteklih sve i uvijek iz želje da se nešto uredi, obnovi, zaštititi, da se na nešto upozori ili da se nešto vrednuje. Navest ću ponešto od toga po sjećanju ili na osnovi zapisnika u kojima nije uvijek sve bilo zabilježeno.

Vratimo se u 1975. godinu, kada nalazimo da je 22. travnja akademik C. Fisković proveo članove Društva po staroj splitskoj jezgri, nazvavši taj obilazak Tragom Marka Marulića, osvrćući se na vrijeme života splitskog velikana. Društvo 1979. godine daje podršku vraćanju spomenika Luke Botića na Marjan, gdje se i nekoć nalazio. Sljedeće godine dobiva patronat nad crkvicom sv. Jere. Odmah je odlučeno da se popravi i učvrsti njezin trošni dvorišni zid, a 16. ožujka 1981. godine A. Lozo, A. Duplančić i A. Golomeić skinu ugroženi reljef sv. Ivana i pohrane ga u crkvi.

Društvo 1978. godine prosvjeduje zbog zapuštenosti okoliša vrijednih crkvice sv. Trojice i Gospe od Žnjana; ova potonja se u to vrijeme koristila kao skladište. Zalaganjem Društva, jedna od starih kamenih česmi iz 1880. godine koja se nalazila u Poljudu, odande je prenesena i 24. veljače 1983. godine postavljena uz južni zid Dominikanskog samostana na Pazaru. Istodobno, Društvo pokrene akciju da se velika fontana koja se nekoć nalazila uz istočni rub Pazara, a demontirana je u vrijeme neslavnog uvođenja trolejbusa 1962. godine, vrati na prvobitno mjesto. U to su se vrijeme njezini dijelovi nalazili među raslinjem uz rub groblja *Lovrinac*, gdje su bili bačeni.

Društvo je aktivno djelovalo u javnoj raspravi o izgradnji marine u splitskoj luci. Predstavnik Društva posjetio je u siječnju Komitet za urbanizam i građevinarstvo i prisustvovao sastanku o izgradnji marine. Svoje stavove Društvo je objavilo u *Slobodnoj Dalmaciji* od 23. veljače. Tijekom 1985. godine Društvo se povezalo s Turističkim savezom u Splitu radi izrade ferala kojima bi se osvijetlila stara jezgra. Ogledni ferali postavljeni kao uzorak nisu prihvaćeni, jer odudaraju od ambijenta stare jezgre; kao prikladnije rješenje predlaže se kopija starih ferala, to više što je sačuvano nekoliko originalnih konzola. Iste godine na prijedlog obitelji Tončić, vlasnika zgrade u Ulici Dujma Mikačića, Društvo se založilo da se ta secesijska zgrada sačuva kao

spomenik graditeljske baštine, što je na kraju rezultiralo time da je zgrada Tončić doista stavljena pod zaštitu. Društvo 1986. godine podržava prijedlog splitskoga Arheološkog muzeja o podizanju javnog spomenika don. Frani Buliću i o tome pismeno obavještava Komisiju. Godine 1987. Društvo se energično usprotivilo izgradnji željezničke pruge ispod lukova Dioklecijanova vodovoda. Stav Društva objavljen je u *Slobodnoj Dalmaciji* od 23. prosinca 1987. i na Radio-Splitu 26. siječnja 1988. godine, dok je na okruglom stolu o tom pitanju Društvo zastupao dr. S. Piplović. Društvo je tijekom 1989. godine imalo niz značajnih aktivnosti, pa je tako iniciralo obilježavanje 290. obljetnice osnivanja Sjemeništa, tj. Klasične gimnazije u Splitu. U tu je svrhu pozvalo na suradnju Skupštinu općine Split, RSIZ usmjerenog obrazovanja SRH, CODKO *Natko Nodilo* Split, Književni krug, Historijski arhiv i OK SSRNH. Organizacijski odbor pripremio je program proslave od 6. do 12. prosinca 1990. godine Tom prigodom priređena je izložba o Klasičnoj gimnaziji, susret bivših đaka i profesora, predstavljen je zbornik o 290. godini Klasične gimnazije i priređena svečana akademija u HNK... Naše Društvo zajedno s Društvom Marjan nakon obnove crkvice sv. Jere poduzima niz akcija, pa obnovi i zaštiti i crkvicu sv. Nikole, a poslije i crkvicu sv. Luke. U prikupljanju sredstava za obnovu ovih crkava naročito je zaslužan K. Grenc, koji je s mladima iz Društva i omladinskom brigadom SŠC "Ante Jonić" poduzeo veliku akciju da se unutrašnjost crkvice sv. Luke očisti od otpadnog materijala. Godine 1989. izrađen je i projekt uređenja. No, dozvola za gradnju nije dana, s objašnjenjem da je potrebno izraditi plan uređenja čitavog okoliša. U 1989. Društvo je svojim prijedlogom reagiralo na izradu Programa javne rasvjete povijesne jezgre koji će financirati Skupština općine Split, Turistički savez općine, Elektrodalmacija i SIZ komunalnih djelatnosti Općine Split.

Stav Društva je da prilikom izrade ovog programa treba voditi računa o vrsti rasvjete povijesne jezgre u prošlosti, od uvođenja petrolejskih svjetiljaka do plinskih i električnih i njihova postavljanja po ulicama. U 1990. godini Društvo pokreće niz novih akcija, kao što su upućivanje zahtjeva Općinskom sekretarijatu za društvene djelatnosti da se pri Skupštini općine Split osnuje stručna komisija koja bi nadzimala jezičnu ispravnost svakog javnog natpisa, zbog sve većeg broja

poduzeća i prodavonica sa stranim nazivima, te da se uklone natpisi i imena tvrtki na hrvatskome jeziku s gramatičkim i jezičnim greškama.

Iste godine u vezi s vraćanjem Bajamontijeve fontane na Rivi Društvo sudjeluje u okruglom stolu održanom 25. rujna a u prosincu sudjeluje u rapravi održanoj u Turističkom savezu Splita o uređenju Strossmayerova parka. Društvo je imalo niz primjedaba, te je zastupalo stav da se Park tretira kao spomenik kulture i da bude zatvorenoga tipa. U isto vrijeme Društvo pokrene inicijativu za obilježavanje 100. obljetnice Obrtničke škole u Splitu, što je rezultiralo izdavanjem zbornika *100 godina Obrtničke škole u Splitu* i monografije *Kamilo Tončić*, autora S. Piplovića, te dvjema izložbama o istoj temi.

U veljači 1992. godine Društvo je reagiralo na opomenu nadležnih institucija iz Zagreba u vezi s premještanjem arhivske građe Splita u druge gradove ako se ne pronađe odgovarajući prostor u Splitu za njezino čuvanje. Budući da Povijesni arhiv i Znanstvena knjižnica rade u krajnje nepovoljnim uvjetima, koji oštećuju njihove funduse, Društvo se založilo za preseljenje Povijesnog arhiva u prostore tvrđave Gripe, te predložilo da se postojeći kapacitet Znanstvene knjižnice proširi u tada neiskorištene prostore Omladinskog doma. Iste godine, 30. studenog, Društvo sudjeluje na javnoj tribini u Muzejskom prostoru s temom *Akvarij i malakološka zbirka u Splitu*. Organizator je bio Županijski odbor za obilježavanje 1000. obljetnice prve pisane isprave o ribarstvu u Hrvatskoj.

U srpnju 1992. godine Društvo je podržalo apel Muzejskog društva Split za pomoć ustanovama kulture u Splitu pod naslovom *Tužaljka nad baštinom grada*, kako bi se značajnim ustanovama grada, Znanstvenoj knjižnici, Prirodoslovnom muzeju, Povijesnom arhivu, Galeriji umjetnina i Etnografskom muzeju osigurali odgovarajući uvjeti rada, kako vrijedna građa koju čuvaju ne bi i dalje bila izložena propadanju. Iste godine, 5. studenog, predstavnik Društva S. Piplović sudjeluje na sastanku u Zavodu za zaštitu spomenika kulture na kojem se raspravljalo o značajnom pitanju kao što je način korištenja Peristila za priredbe Splitskog ljeta.

U lipnju 1995. godine Društvo je pokrenulo akciju za obnavljanje ferala pred reljefom Gospe od Mira ili Gospe o'Poroda na rene-

sansnom zidu na Pisturi, koji je više od sedam desetljeća bio izvan upotrebe. Time se sačuvao dio tradicije splitskoga puka, osobito Splićanki, koje su se Gospi utjecale za dobar i pravodoban porod, pa su donosile ulje za lumin pred Gospinim likom. Feral je obnovljen uz suglasnost Zavoda za zaštitu spomenika kulture i Nadbiskupije. Restauriran je i osvijetljen difuznom električnom rasvjetom te je tako zaboravu otet jedan dio baštine i tradicije splitskoga puka. Zbog birokratskih razloga mjerodavnih faktora feral se napaja električnom strujom iz privatnog stana obitelji Klišmanić s Pisture br. 4.7

Iste godine Društvo se obraća Komunalnom poduzeću Promet da ispravi pogrešan naziv Kacunar sa svojih autobusa u ispravan, Kocunar.

Društvo uputi 18. listopada 1996. godine Uredu Projekta Split 1700, na ruke glavnog tajnika Tonija Pavlovića, preporuku za tiskanje knjige prof. Jerka Matošića *THESAURUS SPALATENSIS (Glosarij splitske kulture)*. Iste godine Društvo je u anketnom listiću izrazilo svoj stav u vezi s izložbom radova prispijelih na natječaj o hrvatskom svijećnjaku u organizaciji Hrvatske akademske udruge, s napomenom da je hrvatski svijećnjak prihvatljiv, a izložbeni radovi po svojoj umjetničkoj kreaciji zanimljivi, ali nedovoljno izražavaju hrvatsko obilježje, po čemu bi svijećnjak trebao biti prepoznatljiv i zato se sugerira nastavak radova na njegovoj razradi kako bi udovoljio stupnju zahtjevne zadaće.

U srpnju 1996. godine Društvo je reagiralo kod Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine u Splitu u pogledu nalaza neidentificiranih kostiju i željeznih predmeta prilikom radova na preuređenju zgrade bivše vojarne u tvrđavi Gripe za potrebe Povijesnog arhiva. Istog mjeseca Društvo je uputilo apel Sveučilišnoj knjižnici i Povijesnom arhivu u Splitu kako bi se u njihovim depoima pohranila vrijedna periodika, te planerska i arhitektonska dokumentacija Urbanističkog zavoda iz Splita, ali i brojni strani časopisi iz područja arhitekture, urbanizma, prostornog planiranja i zaštite spomenika kulture, te tehnička dokumentacija po kojoj je pola stoljeća izgrađivan Split. U ovoj godini obilježena je 100. obljetnica smrti Aloisa Hausera, s čime se htjelo podsjetiti na austrijskog arhitekta i konzervatora koji je u XIX. stoljeću pridonio očuvanju graditeljske baštine u Dalmaciji.

Tim povodom održana je već spomenuta izložba njegovih radova, zatim misa zadušnica i izdana posebna spomen-omotnica s pečatom

od 6. listopada 1996. godine. Na Dan sv. Vlahu 3. veljače 1996. godine Društvo je pisanim ugovorom zaključilo svoju nakanu po kojoj obitelj Ivanišević daruje alabastarni kip sv. Vlahu - koji je svojedobno bio izradio pokojni kipar Ante Ivanišević, prema uzoru istog kipa na Vratima od Pila za dubrovačku pomorsku obitelj Banac - Društvu Dubrovčana u Splitu, a ono ga postavi na oltar u crkvi sv. Dominika u Splitu. To je druga darovnica obitelji kipara Ivaniševića, jer je već prije Društvo bilo posrednikom darivanja konkatedrali sv. Petra u Splitu glave sv. Petra od kararskog mramora, koja je sačuvana iz srušene crkve sv. Petra u II. svjetskom ratu.

Društvo je 1997. godine dalo poticaj za obilježavanje 100. obljetnice otkrića nadgrobnog natpisa kraljice Jelene i Mauzoleja hrvatskih kraljeva u Solinu. U tu svrhu pozvalo je sve zainteresirane ustanove i kulturne institucije grada Solina i Županije da dadu svoj prilog ovom važnom jubileju naše nacionalne povijesti, o čemu je u *Solinskoj kronici* od 15. rujna 1997. godine objavljen članak S. Piplovića.

Iste godine Društvo je na pokušaj da se knjižari *Morpurgo* na Narodnom trgu u Splitu promijeni namjena i izgled odmah reagiralo i pokrenulo javno mijenje da se to spriječi, što su podržali Konzervatorski odjel u Splitu i gradske vlasti. tako je, zahvaljujući brzom i jedinstvenom reagiranju javnosti i nadležnih službi, sačuvana namjena prostora i uspomena na Vida Morpurga, čija je knjižara za vrijeme hrvatskoga narodnog preporoda bila okupljalište rodoljuba i intelektualaca. Podsjetimo, briga Društva iskazana je već 1985. godine, kada je postavilo ploču Morpurgu u čast u predvorju knjižare. Društvo je 1998. godine, odmah nakon premijernog izvođenja komedije *Buzdo* u HNK u Splitu, ne želeći da još jednom izgori zgrada kazališta, uputilo pismeni prosvjed upravi Kazališta zbog korištenja otvorenoga plamena (baklji) na pozornici i scenografije punoj smeća i plastike. Prosvjed Društva objavljen je u dnevnom tisku i razumijevanjem uprave kazališta uvažan. Preskačući vrijeme i događaje, ističemo kako je na savjetovanju o provedbi Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih odbora 1999. godine upozoreno na potrebu označavanja nepokretnih kulturnih dobara, a Društvo je mnogo ranije dalo prijedlog za obilježavanje spomenika kulture u Splitu i pločicama s natpisom o kojem

se spomeniku radi i iz kojeg je stoljeća. U 2000. godini umre prof. dr. Mladen Krpan, znanstvenik koji udari temelje srednjodalmatinskoj ornitofauni i jedan od osnivača katedre za biologiju na Višoj pedagoškoj školi, na kojoj je odgojio dvadeset i pet generacija nastavnika studijske grupe biologija-kemija. Premda je godine 1981. dobio nagradu grada Splita za životno djelo, njegova smrt prođe bez ijednoga retka u tisku. Tada se u ime Društva odazvao prof. Petrić, napisom u tisku IN MEMORIAM. Tijekom 2001. godine predsjednik Društva sudjeluje po pozivu Vijeća Gradskog kotara Varoš, u suradnji s udrugama *Matejuška* i *Tvrđava Čačvina*, na četiri okrugla stola o problematici bespravne izgradnje, s osvrtom na stanje u Gradskom kotaru Varoš (Vila Ridulin, Solurat, Milardović, Brekalo).

Posebno poglavlje u radu Društva bilo je dugotrajno, ustrajno i beskompromisno zalaganje za obnovu kazališne zgrade, nadasve protivljenje pogrešnoj koncepciji, koja se sve više zagovarala. Društvo je inače od svojega osnutka preokupirano sudbinom Kazališta, kao najvažnijega kulturnog žarišta našega grada, i s najvećom je zabrinutošću pratilo njegovu sudbinu nakon požara 13. veljače 1970. godine, promptno se založivši za njegovu obnovu.

No događanja u vezi s kazališnim problemom pokazala su u kolikoj mjeri je izbjegnuta demokracija sudjelovanja u rješavanju i iskazana nametljivost određenog stava, umjesto plebiscitarnog svestranog odmjeravanja raznovrsnih htijenja i ukusa, stvarnih argumenata i mogućnosti.

Društvo je na sve moguće načine ustrajalo u svojem stavu, bilo na raspravama i sastancima, u javnom tisku, na sjednicama Upravnog fonda za obnovu HNK, pismenim i usmenim prosvjedima. Neoprositivo je da se našu obranu u očuvanju starog interijera kazališta tumačilo kao bolećivu sentimentalnost, želju za očuvanje muzeja, malo-građanštinu i nostalgiju.

Društvo je u svim prigodama nastupalo s argumentiranom dokumentarnošću i uvijek obrazlagalo da se Kazalište kao spomenik kulture obnovi u svom izvornom obliku. Treba naglasiti da je doprinos Društva u obnovi zgrade HNK bio velik, premda s današnje distance neki to mogu umanjivati i podcjenjivati. No ostaje nepobitna činjeni-

ca da je uloga Društva čak bila i presudna, pri čemu je upotrijebljena velika mudrost i umijeće da se sačuva interijer, i HNK se ne pretvori u amorfnu polivalentnu dvoranu. Na kraju treba istaknuti da su od strane Društva pritom najveći obol dali ing. Feliks Šperac, ing. Slavko Sirišćević i prof. Ante Sapunar.

Društvo je u svom radu imalo i omladinsku grupu, upravo kako je bilo predviđeno u programu njegove djelatnosti. Grupa mladih osnovana je 1987. godine, potaknuta događanjima oko izgradnje solinske zaobilaznice. Tada je njihova glavna preokupacija bila briga za Salonu, kad sudjeluju u čišćenju arheoloških lokaliteta i tiskaju prigodni plakat za popularizaciju svoje djelatnosti. Značajna je i suradnja mladih s Arheološkim muzejom, iz koje je proisteklo održavanje tečaja za muzejske povjerenike-amatere. Teorijski dio tečaja održavao se jedanput tjedno, od 1. ožujka do 31. svibnja, u organizaciji Arheološkog muzeja, a voditelj tečaja bio je Frane Buškarijol, kustos Muzeja. Odziv je bio iznad očekivanja, sa ukupno 73 prijavljena slušača iz Splita, Kaštela i Šibenika. U teoretskom dijelu polaznici su stekli temeljna znanja iz područja arheologije, arheoloških istraživanja i zaštite spomenika. Predavači su bili stručnjaci iz Arheološkog muzeja u Splitu, Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu, Filozofskog fakulteta u Zadru i našega Društva. Tečaj se ograničio na punoljetne osobe uz uvjet učlanjenja u jedno od postojećih društava za zaštitu te potpisivanje prigodne izjave. Potpisalo ju je 25 polaznika, a tečaj su položila 22 polaznika, s ocjenama od dobar do odličan. Ideja o institucionaliziranju ovakvih osoba kao muzejskih povjerenika-dobrovoljaca, su pokušaji usmjeravanja nove društvene energije i oni se mogu poistovjetiti s muzejskim povjerenicima iz prošlosti koji su djelovali 50-ih godina XIX. stoljeća na prostoru Dalmacije, a čija aktivnost je zamrla ponajprije zbog odnosa profesionalaca. No, polaznici su tijekom 1989. godine, imali provjeru svojega terenskog i praktičnog rada. Ostalima je preostalo iščekivanje novog tečaja. Nažalost, rat je ovu djelatnost zaustavio za neodređeno vrijeme.

Mladi sudjeluju na izložbi *Salona 86/87.*, kad izrađuju posebne značke i bedževe, a pripremaju i izložbu fotografije o Saloni, sa svrhom obilska splitskih osnovnih i srednjih škola. Tijekom 1988.

godine izložbom u Srednjoškospkom centru "Natko Nodilo" u Splitu otpočeli su svoju propagandnu namjeru. Slijede izložbe u ondašnjim osnovnim školama "Boban Martin" u Solinu, te "Veljko Vlahović" i "Bruno Ivanović" u Splitu.

Omladinska grupa u lipnju 1989. pokrene i svoj glasnik Baština, u veljači 1990. godine izađe drugi, a u listopadu treći broj. No, zbog nadolazećih ratnih događanja, taj glasnik prestane sa svojim izlaženjem, isto kao što su prestale i izložbe po školama. Omladinska grupa za potrebe vođenja napisala je vodič o svim značajnijim objektima stare Salone i organizirala nekoliko izleta u Putalj, Ostrog, Kaštela, Trogir...

Velika je šteta što je ovaj interes za baštinu zbog ratnih zbivanja naglo splasnulo i više se nije probudio.

Jedna od značajnijih djelatnosti Društva svakako je izdavačka djelatnost. U joj na prvo mjesto spada tiskanje časopisa *Kulturna baština*, koji je na neki način postao zaštitni znak Društva. Oko ove edicije okupljali su se znanstvenici Splita i Hrvatske, koji su svojim priložima obogaćivali spoznaje iz područja kulturne baštine Splita i njegova okruženja, od najranijih vremena do danas. Svojim mnogobrojnim temama časopis obogaćuje novom građom, potrebnom za daljnje izučavanje razvitka grada čiji je arhiv izgorio tijekom II. svjetskog rata. Bio bi stoga nenadoknativ gubitak ne samo za Split kad bi presahnuo taj izvor novih znanstvenih spoznaja. Časopis ima potpuno demokratsku opciju i otvoren je kako za stručnjake tako i za ostale koji mogu korektno iskazati nešto novo iz povijesne, kulturne i društvene prošlosti Splita i njegova okruženja (Vranjic, Solin, Klis, Kaštela, Stobreč). Časopis ima ustaljenu koncepciju i građa je raspoređena po temama: U prvom planu, Iz kulturne prošlosti, Svjedočanstva, Kulturne ustanove, Prikazi, Prilozi, Portreti i Društvene vijesti.⁸

Kulturna baština počela je izlaziti 1973. godine. Prva dva broja su šapirografirana, a poslije pretiskana. Dosad je tiskano trideset brojeva. U posljednjem, jubilarom broju na koricama nalazimo popis od 130 autora koji su svojim priložima ispunjavali stranice časopisa. U želji da Splićanima što više približi oca hrvatske književnosti Društvo godine 1975. tiska knjigu dr. Duška Kečkemeta *Život Marka Marulića*

Splićanina, inače najpragmatičniju monografiju o Maruliću, koju upravo iz tih razloga preporučujemo kao obvezno štivo školske lektire. Proslavljajući 100. obljetnicu pohrvaćenja splitske uprave 1882. godine, Društvo pod uredništvom A. Sapunara 1992. tiska zbornik radova *Hrvatski narodni preporod u Splitu 1882.*

Tijekom 1982. godine Društvo je pozvano da svojim izdanjima sudjeluje na izložbi *Interliber 82.* Društvo 1983. godine sudjeluje na Dru- goj izložbi publikacija u Zagrebu u sklopu *Interlibera 83,* predstavljajući zbornik *Hrvatski narodni preporod u Splitu 1882.*

Stotu obljetnicu osnutka Obrtničke škole u Splitu Društvo je obilježilo izdavanjem knjige *Kamilo Tončić*, autora Stanka Piplovića, godine 1991., u kojoj su obrađeni život i djelo K. Tončića, nastavnika i ravnatelja te škole i osnivača Etnografskog muzeja i Galerije umjetnina.

Kao priloga proslavi stote obljetnice zgrade HNK u Splitu Društvo u foyeru HNK 15. prosinca 1993. godine predstavlja tri svoja izdanja, časopis *Kulturna baština* br. 22/23, zatim knjigu *Ponukan rekoh* dr. Petra Zdravka Blajića, zbirku osvrta, kritika, recenzija, molitava, propovijedi nastalih tijekom 20. godina njegova rada kao svećenika, glazbenika i profesora. Treća knjiga je *Splitski igrokaz iz XIX. stoljeća nepoznatog autora*, koju je priredio prof. Frane Baras, koji ga je pronašao u Sveučilišnoj knjižnici i priredio za tisak. Želja Društva kao izdavača bila je da objavljivanjem splitskoga igrokaza bude poticaj daljnjim istraživanjem nedovoljno poznate djelatnosti splitskih dramskih amatera.

U sklopu *Marulićevih dana 94* predstavljen je u Galeriji umjetnina zbornik radova *100 godina Obrtničke škole u Splitu.* Pod uredništvom S. Piplovića dvanaest autora prikazuje povijest Obrtničke škole, koja je pridonijela razvoju splitskoga obrtništva i umjetničkog stvaralaštva.

Kao poseban oblik svojega izdavaštva Društvo tiska nekoliko bibliografija. Tako je 1992. godine objavljena *Bibliografija i indeks časopisa Kulturna baština od broja 1-20.* Bibliografske podatke sakupio je Arsen Duplančić. U 1996. godini tiska se *Bibliografija radova dr. Stanka Piplovića 1975.-1995.* Bibliografske podatke sakupila je prof. Dubravka Dujmović, a predstavljatelj bio je dr. Šimun Jurišić. U 1997. godine tiska se *Bibliografija radova 1939.-1996. dr. Duška*

Kečkemeta. Predstavljatelj bibliografije bio je dr. Željko Rapanić. Rad na bibliografijama se nastavlja i slijedi tiskanje bibliografija: dr. Francka Oreba, prof. Frane Barasa, prof. Nevenke Bezić-Božanić i prof. Arsena Duplančića.

U 2000. godini Društvo tiska knjigu čakavske proze *Probuđeni glasi*, Sonje Senjanović-Peračić, koja, kao posljednji Mohikanac, piše na splitskom idiomu. Predstavljatelj knjige bio je dr. Anatolij Kudrjavcjev.

U izdavačku djelatnost treba ubrojiti katalog i plakat priređen u povodu Dana zaštite spomenika kulture, 1983. godine. Tom prigodom tiska se vodič-plakat *Muzeji i galerije Splita*. Vodič je uredio Branko Kirigin, a tiskan je na hrvatskome i engleskom jeziku, donoseći najvažnije podatke o tim ustanovama kao i plan grada.

Društvo se ne javlja samo kao izdavač nego i kao predstavljatelj knjiga; tako 2000. godine predstavlja *Bračke bunje* dr. D. Kečkemeta, a 2001. godine *Povijest Kaštela* dr. Vjeke Omašića.

U ovoj prigodi treba naglasiti da se predstavljanje našeg izdavaštva pretežno odvijalo u prostoru Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU (Palača Milesi), dobrohotnošću voditelja, akademika dr. Ive Petrinovića.

Društvo se u svojem radu zauzimalo za neke akcije širega i općeg značenja. Tako se zdušno zauzelo u ostvarivanju ideje dr. Mirka Tomasovića da se u Splitu, rodnom gradu Marka Marulića, osnuje institucija Marulićev dom, koja bi objedinjavala sve ono što je vezano za istraživanje živoga i djela Marka Marulića. Potpisnik ovih redaka, kao član Organizacijskog odbora *Marulićevih dana* 91., 92., 93., i tadašnji urednik časopisa *Kulturna baština*, obratio se na 17 adresa tražeći podršku kako bi Marulićev dom dobio i fizičko utelovljenje. Kao najprikladniju, gotovo idealnu lokaciju predvidi klasicističku zgradu kraj Srebrnih vrata. No, zbog pomanjkanja sluha u Gradskom poglavarstvu zgrada se namijeni drugom korisniku.⁹

Predsjednik Društva A. Sapunar godine 1993. pozvan je na sudjelovanje u izradi Statuta i njegovi su prijedlozi vezani uz kulturnu baštinu uneseni u preambulu Statuta. Inzisitirao je isto tako da se u obrazovnom procesu, od osnovnog školskog do akademskog, mora naći određeno mjesto i potreba štovanja i očuvanja kulturne baštine, kao jedno od glavnih naznaka domoljublja.

U povodu predstavljanja knjige *Splitske fontane* dr. D. Kečkemeta Društvo je s izdavačkom kućom *Logos* iz Splita 28. veljače 1995. godine priredilo okrugli stol o staroj splitskoj fontani na Rivi u Kavani Bellevue. Voditelj je bio dr. S. Piplović, a sudjelovali su dr. T. Marasović, prof. Josip Grčić-Filipović, inž. S. Muljačić, prof. A. Sapunar i brojni građani. Rasprava se vodila o pitanju da li obnoviti staru fontanu ili sagraditi novu? Budući da je fontana značajno ostvarenje svojega vremena i da postoji dokumentacija, prevladalo je mišljenje da se obnovi u izvornome obliku.

U svibnju 1995. godine članovi Predsjedništva Društva P. Petrić, A. Sapunar i A. Duplančić izabrani su u Odbor za pučko nasljeđe i običaje u okviru *Projekta Split 1700*.

Ni u ratnim godinama Društvo ni najmanje ne umanjuje svoju aktivnost. Revoltirano izjavom predsjednika UNESCO-a Federica Mayor da bi se Hrvatska vojska morala povući iz Dubrovnika, Društvo upućuje prosvjed, na što uslijedi korenspondencija u nizu. Predsjedništvo Društva posebnim apelom u rujnu ratne 1991. godine obrati se UNESCO-u u Parizu kao krovnoj organizaciji UN-a za promicanje znanosti i kulture da snagom svojega autoriteta zaustave barbarska ratna razaranja hrvatske kulturne baštine. Korenspondencija je vođena na francuskom jeziku zahvaljujući g. Gerardu Denegriju. U *Kulturnoj baštini* 1991. godine u posebnom poglavlju, naslovljenom *IN BARBAROS*, objavljena je korenspondencija Društva i UNESCO-a iz koje se vidi njihovo nerazumijevanje stvarnog stanja. U istome poglavlju još su i prilozi *Croatia rediviva* Joška Belamarića te Haška konvencija i spomenici naše prošlosti Stanka Piplovića.

Društvo je od svojeg osnivanja surađivalo s brojnim društvima, ustanovama, odborima, savjetima, zavodima, školama, od Društva vodiča, Društva prijatelja dubrovačke starine, Društva Bokeljske mornarice, Savjeta povijesne jezgre Splita, Projekta 1700, Društva *Marjan*, Zavoda za urbanizam, Društva *Radovan* iz Trogira, Društva za očuvanje kulturne baštine *Bijači*, Društva prijatelja starina Valpovo do Društva za čuvanje spomenika kulture općine Omiš i II. gimnazije u Splitu na planu Sustipana itd.

Društvo je pomoglo kod osnivanja niza sličnih društava, a 1978. godine pokreće osnivanje saveza srodnih društava na području SRH

te u tu svrhu pošalje dopise ondašnjim SIZ-ovima za kulturu općina. Društvo 1983. godine potakne akciju uspostavljanja veze sa srodnim društvima u Anconi, Veneciji i Ravenni. Tijesan kontakt uspostavljen je sa Savezom povijesnih društava Hrvatske i 1. listopada 1985. godine predsjednik Saveza dr. Ivan Kampuš posjetio je Društvo i razgovarao o oblicima suradnje. Iste godine Društvo postane kolektivni član Saveza povijesnih društava Hrvatske i time učvrsti veze ranije uspostavljene. Godine 1989. Split je određen za mjesto održavanja znanstvenog skupa u čast dr. Jaroslava Šidaka pod naslovom *Šidakovi dani*. Prvi dio znanstvenog skupa održan je u Zadru, a drugi 18. svibnja 1990. godine u Splitu, i to s temom *Prosvjetne i obrazovne ustanove u prošlosti Dalmacije*. Osim što je Društvo djelovalo kao asocijacija Saveza povijesnih društava Hrvatske, od 20. lipnja Odlukom Skupštine SIZ-a znanosti SRH iz Zagreba Društvu je priznat status znanstvenog društva, te je shodno tome ova ustanova trebala sufinancirati rad i djelatnost Društva iz tog područja; zbog uspješne i primjerene organizacije Društvo dobije priznanje Saveza povjesničara bivše države.

Treba naglasiti i činjenicu kako se rad aktivnih članova Društva ne iscrpljuje samo u matičnoj kući, nego da su oni nazočni u mnogim drugim udrugama, odborima, savjetima, forumima, a članovi Predsjedništva su sudionici raznih znanstvenih skupova i okruglih stolova i savjetovanja. U tome prednjači dr. S. Piplović, koji je do 2001. godine referatima sudjelovao na pedeset i jednom znanstvenom skupu u zemlji i inozemstvu.

Isto tako treba naglasiti kako je Društvo u svom djelovanju komuniciralo s nizom državnih institucija, gradskim službama, muzejima, školama, nadbiskupijom, uredništvima, javnim medijima i pojedincima, i to se u većini slučajeva odvijalo u sferi susretljivosti i primjerenog uvažavanja; pritom su neki otvorena srca iskazali svoju privrženost Društvu, poput akademika dr. Cvite Fiskovića i dr. Kruna Prijatelja, prof. Zlatka Gunjače, ravnatelja Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, Rade Perkovića, intendanta HNK-a Splita i Jure Kuića iz HNK, mr. Joška Belamarića, ravnatelj Uprave za zaštitu kulturne baštine (Konzervatorski odjel) u Splitu, dr. Ive Babića, rektora

Sveučilišta u Splitu, akademika dr. Ive Petrinovića, voditelja Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU, dr. Ante Nosića, dožupana Splitsko-dalmatinske županije i dr. Miljenka Grgića. Na žalost, bilo je i primjera ne samo izostanka korektnosti i ljudske uljudbe, nego i ignorancije, obezvrijeđivanja i animoziteta, i tužno je što u tome je prednjačila krovna osoba splitske kulture od 1993. godine.

Društvo u svom djelovanju nikad nije obilovalo financijskim sredstvima, pa ipak nije ostalo bez sluha na različite molbenice i uvijek se odazivalo za pomoć, makar i skromnim prilogom. Tako u zapisniku nalazimo kako se grupi *Antika* Klasične gimnazije *Natko Nodilo* uplatilo troškove puta za izlet u Zadar i Nin, kako je novac sakupljen među članovima poslan za izgradnju Sveučilišne i nacionalne biblioteke, nadalje, kako su poslani prilozi za popravak oštećenih spomenika u Kotoru, doprinos Književnom krugu u svrhu izdavanja *Sabranih djela M. Marulića*, prikupljeni dobrovoljni prilozi na svečanoj akademiji 1992. godine za obnovu u ratu porušenih spomenika kulture i kako su književniku J. Ljubetiću plaćeni troškovi putovanja na Svjetski kongres PEN-a 1993. godine u Dubrovnik i Hvar, kako je poslan novčani prilog Hrvatske bratovštine bokeljske mornarice za izgradnju pastoralnoga centra u Tivtu.¹⁰

U relativno dugom trajanju Društva mnogo zamišljenog nije realizirano, što nas je uvijek rastuživalo i revoltiralo, a nadasve onda kad se neke zamisli nisu ostvarile ne zbog nedostatka sredstava nego zbog pomanjkanja volje i htijenja onih koji su u svakom slučaju predložene zamisli mogli podržati.

Dug bi bio popis neostvarenih, kako starijih tako i novijih inicijativa, kao što su primjerice: prijedlog akademika C. Fiskovića iz 1975. godine, da se Društvo pobrine za popravak nadgrobne ploče, odnosno postavljanje starog kamenog okvira na nadgrobnoj ploči M. Marulića u crkvi sv. Frane, osnivanje muzeja vinogradarstva i vinarstva, osnivanje Galerije Vidović, Očuvanje spomen-vlaka uskotračne sinjske željeznice (rere), tiskanje knjige prof. Jerka Matošića *THESAURUS SPALATENSIS (Glosarij splitske kulture)* i knjige inž. Slavka Muljačića *Nazivi 160 splitskih trgova, ulica, gatova...*; zatim, u povodu 1700. obljetnice Splita izrada velikih dekorativnih zidnih

postera s motivima stranih splitskih grafika te slagalice (puzzle) s motivima Dioklecijanove palače, izrada medaljona s likom M. Marulića koji bi se dodjeljivao zaslužnim pojedincima za proučavanje Marulićeva djela, postavljanje faksimila kamenog križa na groblju Sustipan...

Društvo je u svom trajanju za svoje djelovanje od Grada dobilo i određena priznanja, ali isto je tako i ono predložilo nekoliko pojedinaca i ustanova za nagrade i odličja, a nekolicini je svojim aktivnim članovima i nekolicini suradnika dodijelilo Povelju Društva.

Za desetogodišnjicu Komisija za dodjelu javnih priznanja grada Splita dodijeli Društvu brončanu plaketu Grb grada Splita. Priznanje uruči 19. studenog 1981. godine predsjednik Vijeća Skupštine općine Split Vinko Barbarić predsjedniku Društva Stanku Piploviću dok je o dvadesetoj obljetnici rada Društva i kao priznanje za njegov prinos kulturi Društvu 19. rujna 1991. godine dodijeljena Nagrada grada Splita, koju je gradonačelnik Splita Petar Slapničar uručio predsjednici Društva Gordani Sladoljev. Društvo je dobilo i niz diploma, povelja i zahvalnica, tako od Turističkog saveza općine Split, KUD-a Brodosplit, Društva Marjan...¹¹

S druge strane, Društvo 1978. godine predloži za Nagradu grada Splita Aleksandra Stasenka, filmskog režisera, šezdesetih godina vodeću ličnost splitskoga i hrvatskog amaterskog stvaralaštva, a od 1970. godine sineasta profesionalnih kratkometražnih filmova s osnovnom tematskim preokupacijom i ljudskom naporu i osamljenošću pojedinca.

Godine 1997. Društvo predloži za Nagradu grada Splita izdavačku kuću LOGOS iz Splita zbog iznimnog prinosa hrvatskom izdavaštvu tiskanjem monografije Roberta Adama *Ruševine palače cara Dioklecijana u Dalmaciji*. Tiskanjem tog reprint-izdanja ova rijetka knjiga postala je pristupačna stručnjacima i laicima i ostala najboljim darom posvećenim obilježavanju 1700. obljetnice grada Splita.

U prosincu 1997. godine potvrdi se prijedlog Društva Marjan kojim predlaže vrlog člana Društva Karla Grenca za dodjelu Zlatnoga grba grada Splita. Cijeneći dugogodišnji rad na proučavanju i

promicanju Marulićeva djela, Društvo predloži dr. Mirka Tomaso-
vića, najistaknutijega maruloga, za odličje Danice hrvatske s likom
Marka Marulića. Prijedlog je prihvaćen i 25. travnja 1966. godine
odličje je u Zavodu za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu,
prigodom predstavljanja knjige *Sedam godina s Marulom*, uručio
ondašnji ministar kulture g. Zlatko Vitez.

Ispisujući ovu nepotpunu inventuru tridsetogodišnjeg djelovanja
Društva, sigurno je mnogošta ostalo nezabilježeno, pa iako prostor ne
ostavi mogućnost da se sve sabije, ne smije se izostaviti činjenica da je
Društvo trajalo u veoma skromnim materijalnim mogućnostima, ali
nedvojbeno uz veliki entuzijazam članova Predsjedništva, Društvo je
obavljalo jednu korisnu funkciju na opću korist svojega grada.

Članovi Predsjedništva nikad se nisu vezivali ni uz kakvu stranku i
stranačku politiku i jedina stranka kojoj smo bili naklonjeni dušom i
srcem jest Hrvatska i njezina kulturna baština, koja je uz jezik jedan
od glavnih pokazatelja kulturnoga i nacionalnog identiteta.¹²

Za neke članove Društvo je bilo veza s rodnim gradom, bilo onih
u Lijepoj našoj ili zemljama Europe, pa čak i onih s drugih kontine-
nata, poput Ante Radišića iz Sante Barbare u Kaliforniji, Artura
Hrabara iz Australije, Vanje Ilića iz New Yorka...

Društvo u sjećanje na svoje umrle članove upriличи 14. studenog
2001. godine u splitskoj prvostolnici misu zadušnicu. U toj prigodi dr.
don Drago Šimundža, prepozit Prostolnoga kaptila i pastoralni vikar,
preda povelju s papinskim evanđeoskim blagoslovom predsjedniku
Društva Anti Sapunaru.

Društvo je svojim djelovanjem nastojalo dati svoj prinos kulturi
grada, ostvarujući time zadaće zbog kojih je i osnovano, a to su zašti-
ta i populariziranje kulturne baštine, pokretnih i nepokretnih
spomenika i kulturnog naslijeđa općenito. Naše saznanje je da čuvan-
je naslijeđene kulturne baštine što je ostaviše naši pređi ne može biti
briga samo nekolicine stručnjaka, ma koliko oni bili maksimalno
požrtvovni, nego čitave zajednice i svakog pojedinca. No, da bi se kul-
turna baština što bolje sačuvala, kao imperativ se nameće potreba
njezina približavanja širokim slojevima naroda, stalno objašnjavajući

njezinu vrijednost, kako bi postala svojinom svakog pojedinca, a mi dostojni baštinici, ponosni na svoju baštinu.

Zato je Društvo preuzelo zadaću širenja znanja i štovanja povijesnog naslijeđa i umjetničkog stvaralaštva općenito.

Prihvaćajući kao svoje temeljno poslanje očuvanje povijesne i kulturne baštine Društvo se tog postulata uvijek bezrezervno držalo. Ostaje još samo nadodati: neka u tome ustraje sa srećom i ubuduće.

BILJEŠKE

1. D.Mć: *Društvo prijatelja kulturne baštine*. Slobodna Dalmacija, Split 28. V. 1971.
2. Slavko Sirišćević: *Referat na osnivačkoj skupštini*. Kulturna baština, Split 1973. br. 1, 2.
3. Cvito Fisković: *Društvo prijatelja kulturne baštine*, Kulturna baština, Split 1973. br. 1, 7-11.
4. Stanko Piplović: *70 godina Društva za zaštitu kulturne baštine Splita*. Kulturna baština Splita 1981. br. 11-12, 134-142; Ante Sapunar: *Iz prošlosti Društva "Za stari Split"*, Kulturna baština, Split 1973. br.1, 21-23.
Društva "Za Split" i "Za stari Split" prethodnica su današnjeg Društva. Prvo je osnovano 1909. u vrijeme raspri da li trošnu zgradu biskupije iz 17 st. popraviti ili srušiti? U tu svrhu sazvana je javna skupština u općinskom kazalištu na kojoj je prisustvovalo čak 1500 Splitsana, nezamislivo po brojnosti i u deseterostrukom gradu. U inicijativni odbor od 15 ljudi ušli su: Vicko Milić, dr. A.Trumbić, dr. J. Smodlaka, D. Ilić, inž. K. Tončić, I. Tartaglia, prof. G. Marcocchia, inž. P. Senjanović, dr. L. Pezzoli, D. Savo, E. Vidović, dr. Š. Tudor, dr. G. Bulat, prof. D.Magner. Na glavnoj skupštini 27. II. 1910. godine izabrana je prva uprava i osnovano društvo pod nazivom "Za Split" koje prestane radom izbijanjem prvim svjetskim ratom. Drugo društvo pod sličnim nazivom "Za stari Split" osnovano je inicijativom Ivana Meštrovića. Društvo se konstituiralo na sjednici održanoj 14. srpnja 1937. godine, a na sjednici Upravnog odbora 30. kolovoza izabran je za predsjednika Ivan Meštrović, podpredsjednika prof. Dušan Magner a tajnika uvaženi povjesničar i konzervator Ljubo Karaman dok su u Odbor ušli prof. J. Barač, dr. Ivo Tartaglia i J. Čulić. Smrt glavnog pregaoca D. Magnera 1940. godine i drugi svjetski rat, koji sljedeće godine zahvati naše krajeve prekine rad Društva.
5. Ivica Mlivočić: *Entuzijazam nije dovoljan*. Slobodna Dalmacija, 9. IX. 1972. U povodu godišnjice Društva dali su izjave dr. C. Fisković, direktor Regionalnog zavoda spomenika kulture, prof. Željko Rapanić, direktor Arheološkog muzeja i F. Oreb, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture Split.

6. U veljači 1994. godine Društvo uputi Komisiji za dodjelu javnih priznanja Gradskom poglavarstvu da se dr. Dušku Kečkemetu, splitskom znanstveniku, bivšem ravnatelju Muzeja grada Splita i Galerije Meštrović, profesoru Filozofskog fakulteta u Splitu dodijeli Nagrada grada Splita u povodu 70. obljetnice života i 50. obljetnice javnog djelovanja. Budući da ovaj prijedlog Komisija, na žalost, nije prihvatila, Društvo je priredilo njemu u čast izložbu njegovih radova od 24-28. svibnja 1994. godine u palači Milesi u Zavodu za znanstveni i umjetnički rad HAZU.
7. Faksimil starog ferala pred reljefom Gospe od Mira na Pisturi izradio je majstor Neno Martinović iz poduzeca "Feromontaža" iz Splita velikim zadovoljstvom i bez ikakve naplate.
8. Prvi redakcijski odbor časopisa *Kulturna baština* sačinjavali su: Duško Kečkemet, Vladimir Rismondo, Živko Vekarić, Gordana Sladoljev, Radovan Vidović i Ante Sapunar. Kasniji članovi bili su još Ivo Donadini, Stanko Piplović, Arsen Duplančić, Frano Baras, Slavko Muljačić, Željko Rapanić, Franko Oreb, Ivana Prijatelj-Pavičić i Dubravka Dujmović. Urednici časopisa bili su: Leo Ivanda od 1973-1977., Ante Sapunar od 1977-1992., Gordana Sladoljev od 1992-1998., od 1998. godine aktualni urednik je Stanko Piplović.
9. Prigodom inauguracijskog prijama 10. rujna 1993. godine poklonili smogradonačelniku Nikoli Grabicu prvu knjigu našeg izdavaštva *Život Marka Marulića Splitsanina*, a Poglavarstvu grada Poruku Marka Marulića upućenu splitskim plemićima, upravljačima grada, a koja zbog demokratske opcije ni do danas nije izgubila na aktualnosti:
*Održavajte Sabore, o stvarima općim se savitujte,
 Po redu, zakonu, po pravdi, iskreno, pošteno odlučujte.
 Nikakva strast i mržnja nek dušu van ne mori,
 I nepristrano osluhujte savite ča narod vam ih zbori.*
 Ova poruka izradena u staroj grafiji na latinskom jeziku i u Šopovom prijevodu na splitsku čakavštinu našla je mjesto na zidu gradske vijećnice. Međutim seljenjem gradske uprave nebrigom mjerodavnih izgubi joj se kraj i nakon nekoliko intervencija je pronađena i vraćena, ali ovog puta u hodniku pred gradskom vijećnicom.
 Predsjednik Društva A. Sapunar 29. rujna 1993. godine osobno dostavi, u cilju postizanja potpore na utemeljenju Marulićevog doma, promemoriju u 26 primjeraka, koliko ima vijećnika, kako bi bili zagovaratelji osnivanja Marulićeva doma. Međutim pored insistiranja one nikad nisu bile podijeljene.
10. Jedina zamolba na koju se Društvo oglasilo uslijedi u veljači 1999. godine kad Županijska udruga slijepih zatraži pomoć za nabavu elektroretinografa (suvremenog uređaja za dijagnosticiranje stanja vida) iz razloga što Udruga ni u tu svrhu nije bila oslobođena poreza na dodatnu vrijednost.
11. Društvo u tri navrata dodijeli Povelje Društva zaslužnim članovima i ustanovama. Tako 20. XII. 1986 godine prigodom svečane proslave 15. obljetnice

Društva u zgradi HNK povelju su dobili:

dr. Jerko Čičin-Šain, ing. Josip Morpurgo, dr. Slavko Sirišćević, prof. Leo Ivanda, ing. Feliks Šperac, prof. Vladimir Rismondo, prof. Gordana Sladoljev, Joško Viskić, prof. Ena Iveta-Grisogono, ing. Marija Znidarčić, Mihovil Gattin, ing. Ante Turko, dipl. pravnik Mladen Ivić, prof. Antun Hruš, prof. Ante Sapunar, ing. Stanko Piplović, akademik dr. Kruno Prijatelj, akademik dr. Cvito Fisković, dr. Duško Kečkemet, dr. Radovan Vidović; zatim RKUD "Brodosplit" Split, Splitska banka Split, Skupština općine Split, Hrvatsko narodno kazalište Split, Turisticki savez općine Split, Brodogradevna industrija "Split" Split, Vojna štamparija Split, Društvo za zaštitu i unaprijeđenje Marjana Split, Samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture općine Split, NITRO "Slobodna Dalmacija" Split.

Na Skupštini Društva 25.III.1988.godine Povelje su dobili: dr. Ivo Donadini, prof. Anka Jakaša, Nada Karlovac, Marija Pilić, Karlo Grenc, Arsen Duplančić i Mjesna zajednica Grad Split.

Na svečanosti akademiji povodom 20. obljetnice rada Društva 26. XII. 1991. godine Povelje su uručene: Samostanu konventualaca Sv. Frane u Splitu, dr. Nenadu Cambiju, Mirjani Škunac, dr. Miroslavu Peri, Perislavu Petriću, ing. Slavku Muljačiću, Nevenki Bezić-Božanić, ing. Jaši Vukoviću, Frani Senjanoviću i Dajani Šaškori.

12. U proteklom razdoblju dužnost predsjednika obavljali su: dr. Jerko Čičin-Šain od 1971-1976, inž. Marija Znidarčić od 1976-1982, inž. Stanko Piplović od 1982-1984, inž. Jaša Vuković od 1984-1986, inž. Marija Znidarčić od 1986-1988, inž. Stanko Piplović 1988-1990, Gordana Sladoljev, prof. od 1990-1992 i Ante Sapunar prof. od 1992.godine.

30th ANNIVERSARY OF THE ASSOCIATION OF CULTURAL HERRITAG'S FRIENDS - SPLIT

Summary

The Association of Cultural Heritag's Friends ("Association") was formed at Split in 1971. Its aim was to represent, promote, publish and protect the cultural herritage. It has been done through quite diversified forms of activities such as organizing lectures, professional excursions, taking parts in various commissions, meetings, forums, discussions ("round tables") and scientific seminars as well as through correspondence and public media (press, radio and television). The Association has been organizer or co-organizer of various manifestations and anniversaries. Special part of the Association's activity has been the publishing of the annual "Kulturna baština" (Cultural Heritag), as well as other publications. The purpose of this report is to inform the general public about the Association's activites and its most active members.